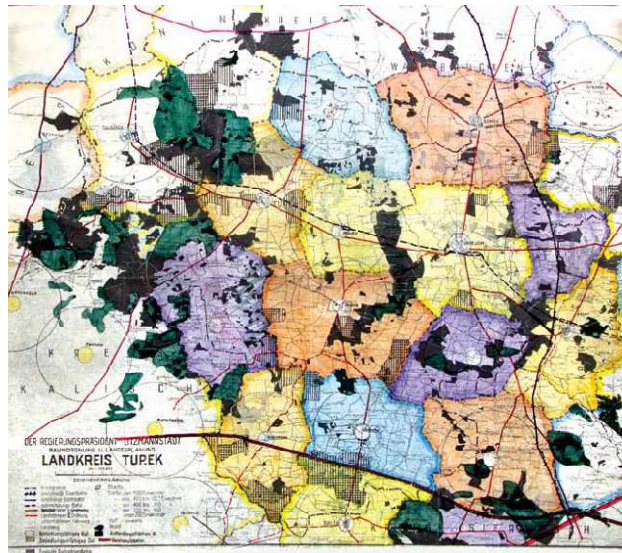

KALISKIE SEMINARIUM HISTORII URBANISTYKI I MIAST
EDYCJA DRUGA – TUREK, 9-10 MAJA 2024

ŹRÓDŁA (NIE)ROZPOZNANE.
NOWE BADANIA NAD URBANISTYKĄ
I ARCHITEKTURĄ ‘TRZECIEJ RZESZY’
W OKUPOWANEJ POLSCE

Miejsce: Muzeum Miasta Turku im. Józefa Mehoffera, Plac Wojska Polskiego 1, Turek
(zapewniamy dojazd z Konina lub Kalisza).

Czas: 9-10 maja 2024.

Organizatorzy: Instytut Interdyscyplinarnych Badań Historycznych Uniwersytetu Kaliskiego
im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego; Muzeum Miasta Turku im. J. Mehoffera;
Nordost-Institut, Lüneburg; Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu.

Partnerzy: Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Burmistrz Miasta Turku.

Prowadzenie: dr Katja Bernhardt, dr Makary Górzyński, dr Aleksandra Paradowska.

ZAGADNIENIA PROGRAMOWE

Badania nad historią architektury i urbanistyki w czasach narodowego socjalizmu w ostatnich latach intensywnie się rozwijają. W licznych nowych publikacjach autorzy ujawnili i przeanalizowali nowe źródła, zwłaszcza dotyczące historii planowania tak zwanego „nowego niemieckiego Wschodu”. Ze względu na uwarunkowania historyczne materiały te są zazwyczaj proveniencji niemieckiej, a zatem reprezentują perspektywę okupantów. Na tym tle dotychczasowe badania historyczne *nolens volens* rekonstruują i opisują plany, projekty, realizacje i wizualizacje zasadniczo z perspektywy administracji nazistowskiej. A skoro zaplanowano znacznie więcej niż zrealizowano, przeważającym przedmiotem dotychczasowych analiz historycznych są projekty architektoniczne albo urbanistyczne. Konkretna praktyka budowlana i urbanistyczna w terenie/na miejscu, ale także bezpośrednio i pośrednio konsekwencje planowania dla mieszkańców często pozostają w tle i rzadko bywają przedmiotem analiz.

Koncepcja naszego spotkania powstała w odpowiedzi na ten brak. Wydarzenie jest początkiem serii spotkań naukowych, które odbędą się w ciągu najbliższych dwóch lat. Ich celem będzie dyskusja nad kluczowymi metodami i strategiami analitycznymi, za pomocą których działania planistyczne Niemców i związane z nimi praktyki mogą być systematycznie powiązane z historią okupowanych. Oznacza to, że dotychczas dominująca perspektywa niemieckiego planowania powinna zostać połączona z podejściami, które są w stanie analizować i opisywać różne formy i wymiary bezpośredniej, wymuszonej, ale także pośredniej interakcji okupowanych z władzą okupacyjną.

Interesują nas następujące tematy: praktyka planowania i jej konsekwencje, począwszy od zawłaszczania wiedzy i umiejętności planistycznych przez okupantów w terenie (dokumenty planistyczne, dane, umiejętności polskich planistów i architektów itp.), poprzez systematyczne wywłaszczanie i zawłaszczanie gruntów i nieruchomości, przekształcanie i niszczenie substancji budowlanej tak, aby ustanowić trwałe relacje hegemoniczne okupantów nad okupowanymi, aż do długofalowych skutków interwencji planistycznych w przestrzeni miejskiej (w tym zniszczeń i kwestii ewentualnych impulsów modernizacyjnych).

Ze względu na specyfikę źródeł i niezbędne podejście interdyscyplinarne proponowany cel jest zarówno wyzwaniem metodologicznym, jak i teoretycznym. W naszym spotkaniu zamierzamy zajmować się tym zagadnieniem od strony źródeł, od obiektów zbudowanych, dodrukowanych i niedrukowanych źródeł werbalnych lub wizualnych. Muzeum w Turku, dysponujące bogatymi zbiorami z okresu niemieckiej okupacji, jest miejscem, w którym rozpoczęcie takiej dyskusji wydaje się szczególnie właściwe.

Stawiamy następujące problemy do dyskusji:

- Jakie pytania należy stawiać wobec źródeł, gdy w opisany powyżej sposób skupimy się na konfrontacji/interakcji między okupowanymi a okupantami?
- Jakie konsekwencje/problemy metodologiczne wynikają z tego podejścia do źródeł?
- Jakie ograniczenia wyznaczają źródła? Czy istnieją możliwości ich przewyciężenia i w jakiej formie, a ewentualnie w ramach jakiej współpracy interdyscyplinarnej?
- Jakie koncepcje teoretyczne można zaadaptować do zdobywania/wytwarzania wiedzy na drodze do nakreślonego powyżej celu?

- W jaki sposób braki informacyjne, historycznie uwarunkowane luki źródłowe można a) opracować, tj. nazwać, i b) w drugim kroku: wypełnić?
- W jaki sposób istniejące źródła, wytworzone przez okupantów i do ich celów, poddawać konceptualizacji w kontekście urbanistyki i architektury – tak, aby nie reprodukować totalitarnych wizji ich autorów i wychodzić poza dyskurs dziejów planowania przestrzennego?

FORMA SEMINARIUM

Każda/y uczestniczka/nik jest proszona/y o omówienie postawionych wyżej pytań lub ich części w oparciu o jedno źródło lub jeden rodzaj źródła. Pozostawiamy dowolność w wyborze perspektywy badawczej oraz samego obiektu. Mogą to być:

- dokumenty planistyczne (wizualne/werbalne);
- fotografia/serie fotograficzne;
- źródła archiwalne, które pozwalają na wyciągnięcie wniosków na temat instytucjonalnej praktyki planowania;
- konkretna przestrzeń miejska (form jej zawłaszczania i/lub wizualizacji);
- źródła, które pozwalają wyciągnąć wnioski na temat wirtualnych (miejskich) przestrzeni (np. ruch podziemny);
- źródła pokazujące destrukcję i redystrybucję kapitału (ekonomicznego, symbolicznego, kulturowego, społecznego) w przestrzeni miejskiej;
- inne źródła, które wskazują na praktyki zawłaszczania i rekonfiguracji przestrzeni miejskiej oraz różnych podmiotów w niej działających;
- publiczne media planowania (np. wystawy) i związane z nimi praktyki;
- źródła odnoszące się do komunikacji/konfliktów/interakcji między okupowanymi i okupującymi oraz ich wymiaru przestrzennego.

Seminarium ma charakter warsztatowy i służy nawiązywaniu oraz pogłębianiu kontaktów. Jego celem jest identyfikacja i dyskusowanie pytań, problemów metodologicznych i teoretycznych przyszłych badań, a także nakreślenie konkretnych punktów wyjścia do kolejnych spotkań/wydarzeń naukowych planowanych na jesień 2024 i wiosnę 2025 roku. Poszczególne wykłady mają więc być rozumiane jako impulsy, które przede wszystkim przedstawiają materiał i związane z nim pytania, problemy i możliwe perspektywy, co ma być wstępem do wspólnej dyskusji.

MIEJSCE OBRAD

Muzeum miasta im. Józefa Mehoffera w Turku oprócz kolekcji planów urbanistycznych i architektonicznych oraz obiektów z czasów okupacji przechowuje unikatowe „Archiwum Igły”. Zbiór ten zawiera niemal 4000 negatywów zdjęć fotograficznych wykonanych przez okupantów niemieckich w latach 1941-1943, dokumentujących w kompleksowy sposób życie codzienne w mieście i jego okolicach w okresie Kraju Warty. Poznanie tego zbioru źródeł, jak i zwiedzanie muzealnej wystawy stałej o okresie II wojny światowej, jest kluczową częścią spotkania. Jednocześnie programowo skupiamy się na małych miastach, które do tej pory były traktowane marginalnie w badaniach nad nazistowskim planowaniem architektonicznym i urbanistycznym.

PROGRAM (1)

pierwszy dzień	9 MAJA 2024, TUREK
13:00-13:50	Wspólny obiad w restauracji „Staromiejskiej” (Plac Wojska Polskiego 8) nieopodal Muzeum (wcześniej dojazdy – w razie wyjazdu z dworców PKP w Koninie i Kole konieczne ok. 30-45 minut – przyjazd pociągów powinien mieć miejsce ok. 12:00).
13.50-14.15	Otwarcie, powitanie – Bartosz Stachowiak (Muzeum), Makary Górzyński (UK)
14.15-15.00 Moderacja: Makary Górzyński	Krótkie wprowadzenie merytoryczne (30 min + 15 min) Aleksandra Paradowska, <i>Wprowadzenie, cele spotkania i problemy badawcze workshopu</i> (30 min.) Makary Górzyński, „ <i>Moja ręka uniosła się sama</i> ”. <i>Kilka uwag o tym, jak działają monumenty propagandowe i jak traktować je jako źródła. Ponadto wprowadzenie dotyczące miejsca spotkania: Turku</i> (15 min.)
15.00-16.30 Moderacja: Aleksandra Paradowska	Katja Bernhardt (Nordost), <i>Transfer kapitału w nazistowskim planowaniu urbanistycznym w okupowanej Polsce: problemy źródłowe i metodologiczne</i> (20 minut) Christhardt Henschel (DHI), <i>Euforia planowania a trudności realizacji: konfrontacja nazistowskich dokumentów planistycznych z rzeczywistością działalności budowlanej na przykładzie rejencji ciechanowskiej</i> (20 minut) dyskusja
16.30-17.00	Przerwa na kawę i ciasto: restauracja „Staromiejska”
17.00-18.30 Moderacja: Katja Bernhardt	Hanna Grzeszczuk-Brendel (PP), <i>Wymiary codzienności w czasach III Rzeszy</i> (20 minut) Miron Urbaniak (UWr), <i>Źródła do badań nazistowskiej rozbudowy infrastruktury kolejowej na terenach Polski</i> (20 minut) dyskusja
	Zwiedzanie Muzeum i miasta, w tym kościoła z programem

18.30-20.00	dekoracyjnym autorstwa Józefa Mehoffera – prowadzenie Makary Górzyński, Bartosz Stachowiak
20:00-21:00	wspólna kolacja – restauracja „Staromiejska” Hotel dla Uczestniczących: „Kolosium”, ul. Kaliska 14, zameldowanie możliwe od 14:00

PROGRAM (2)

drugi dzień	10 MAJA 2024, TUREK
9.00-9.15 Moderacja: Katja Bernhardt	Otwarcie obrad <i>Annika Wienert, krótka rekapitulacja obserwacji i wyniki poprzedniego dnia (15 minut)</i>
9.15-10.30	Przedstawienie i oglądanie dokumentów z Muzeum, pokaz filmu
10.30-11.00	Przerwa na kawę i ciasto w restauracji „Staromiejskiej”
11.00-12.30 Moderacja: Makary Górzyński	Dorota Łuczak (UAM), <i>O nieostrości obrazu okupacji. Przypadek Kreisbildstelle Turek / Wartheland (20 minut)</i> Aleksandra Paradowska (UAP), <i>Iluzje wszechwładzy. Architektura i codzienność pod okupacją niemiecką – prezentacja projektu wystawy (20 minut)</i> dyskusja
12.30-13.30	Źródła nierozpoznane – nowe podejścia do danych historycznych (dyskusja końcowa)
13.30-14.30	wspólny obiad – restauracja „Staromiejska”
14.30	Pożegnanie i odjazd

--	--

**KONTAKT DO
ORGANIZATORÓW**

Makary Górzyński

tel. 669 113 457

makarygorzynski@gmail.com